

noteikumiem:

- jāsagatavo vairāklīmeņu arhīviskā apraksta shēma (MK noteikumu Nr. 748 6. pielikums “Vairāklīmeņu arhīviskā apraksta shēmas paraugs”);
- jāsakārto e-dokumenti glabāšanai (MK noteikumu Nr. 748 4.3. apakšnodaļa “Elektronisko dokumentu sakārtošana”);
- jāveido uzskaites saraksts (MK noteikumu Nr. 748 7. pielikums “Uzskaites saraksta paraugs”).

Papildus jāveido dokumentu līmeņa uzskaites saraksts, kas iekļauts MK noteikumu Nr. 748 8. pielikumā “Elektronisko dokumentu dokumenta līmeņa uzskaites saraksta paraugs”.

Privātpersonām (privāto tiesību juridiskā vai fiziskā persona, kas veic saimniecisko darbību vai uz darba, uzņēmuma vai autora līguma pamata nodarbina citas fiziskās personas, kā arī personu apvienība) arhīviski vērtīgo dokumentu sakārtošanas un aprakstīšanas prasības nav obligātas.

Lai elektroniskajās mapēs neveidotos haoss, privātpersonas var veidot savu glabāšanas sistēmu. E-dokumentiem, kam ir arhīviska vērtība, iespējams veidot atsevišķu krātuvi (piemēram, citu mākoņservisu), kur dokumentus glabā atbilstoši tēmām, gadiem vai citām pazīmēm. Lai meklēšanas iespējas arhīva glabātuvē

nebūtu pārāk sarežģītas, arī privātpersonām ieteicams veidot uzskaites sarakstu, norādot, kurā mākoņservisā, mapē vai tēmā glabājas dokumenti. Arī privātpersonām, kas veic saimniecisko darbību vai uz darba, uzņēmuma vai autorlīguma pamata nodarbina fiziskas personas, kā arī personu apvienībām pēc citas personas pieprasījuma jāizsniedz šai personai izziņas un apliecinātas dokumentu kopijas, noraksti un izraksti, kas tai nepieciešami likumā noteiktajos gadījumos savu tiesību pierādīšanai un interešu aizstāvībai.

Personāla dokumentu glabāšanas termiņi paredzēti MK noteikumos Nr. 690 “Noteikumi par personas darba vai dienesta gaitu un izglītību apliecināšiem dokumentiem, kuriem ir arhīviska vērtība, un to glabāšanas termiņiem”. Jaunums ir darbinieku personas lietas glabāšanas termiņa samazināšana no 75 gadiem uz 90 gadiem kopš tajā minēto personu dzimšanas. MK noteikumos Nr. 690 paredzēti izņēmumi, kad personas darba gaitu apliecinātie dokumenti jāglabā 75 gadus vai pastāvīgi, bet tie ir atsevišķi gadījumi.

Dokumenta šifrēšanu iespējams piemērot tikai “Microsoft Word” dokumentam, bet e-dokumentam šifrēšanu nevar izmantot, jo tad tas zaudē juridisko spēku. Tādēļ arhivētie dokumenti jāglabā citā diskā vai jāpiešķir pieejas dati tikai atsevišķām personām.

OFICIĀLĀ E-ADRESE TUVOJAS

Daudzas ikdienišķas darbības, ko agrāk veicām klātienē, patēriņot tam daudz vairāk laika, šobrīd varam veikt attālināti un daudz parocīgāk. Valsts un pašvaldību iestādes ar mērķi atvieglot ikdienu un padarīt pakalpojumus pieejamus ikvienam nodrošinājušas, ka šobrīd iedzīvotāji un uzņēmumi ar valsts un pašvaldību iestādēm var sazināties ērti, ātri, droši un vienuviet – e-adreses sistēmā. No nākamā gada uzņēmumiem oficiālā e-adrese būs jāizmanto obligāti.

KAS IR E-ADRESE?

Oficiālā elektroniskā adrese jeb e-adrese ir saziņas veids un informācijas apmaiņas kanāls. Tā pieejama visiem no 2019. gada 2. janvāra. Tās izveides galvenais mērķis

bija radīt deklarētajai dzīvesvietai līdzvērtīgu adresi elektroniskā veidā, lai privātpersonu saziņa ar valsti varētu notikt vienuviet. Tātad var uzskatīt, ka e-adrese ir digitālā pastkastīte saziņai starp valsts pārvaldi un privātpersonu, t.i., gan iedzīvotājiem, gan juridiskām

**KATRĪNA
DOROŽKINA,**

SIA “ZAB Ellex Kļaviņš” jurista palīdze

**KASPARS
OLŠEVSKIS,**

SIA “ZAB Ellex Kļaviņš”, zvērināta advokāta palīgs

personām. Šobrīd privātpersonām e-adreses izmantošana ir brīvprātīga, bet valsts un pašvaldību iestādēm – obligāta. Juridiskām personām (komersantiem u.c. tiesību subjektiem, kas reģistrēti Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros, tostarp biedrībām, nodibinājumiem, arodbiedrībām, politiskajām partijām, reliģiskajām organizācijām u.c.), tās izmantošana būs obligāta no 2023. gada 1. janvāra.

VAI TĀ IR DROŠA?

E-adrese ieviesta, jo valsts pārvalde nevar elektroniski uzrunāt fizisku personu, ja vien nav fiksējusi tās e-pasta adresi. Atšķirībā no saziņas, izmantojot vienkāršu e-pastu, e-adreses lielākā priekšrocība ir drošība. Lietojot e-adresi, iespējams apstrādāt iero-bežotas pieejamības informāciju un personas datus, tostarp sensītīvos datus. Tā nodrošina iespēju pusēm īstenot saziņu identificēti, proti, saņēmējs var būt pilnībā pārliecināts par sūtītāja identitāti (atšķirībā no parastā e-pasta). E-adrese garantē, ka personas dati ir droši aizsargāti. E-pasta gadījumā tas tā nav, un sarakste var nokļūt publiskā telpā.

E-adrese neaizstāj e-pasta adresi. To var piešķirt internetbankas risinājumam, t.i., tā ir sistēma, kur vienuviet glabājas visi mums svarīgie dokumenti un dati, bet atšķirībā no parastas e-pasta adreses, lai piekļūtu šim kontam, nepieciešams drošs apstiprinājums, ko internetbankas gadījumā nodrošina ar “Smart ID” sistēmas palīdzību vai kodu kalkulatoriem, bet e-adreses gadījumā – izmantojot elektroniskā jeb e-paraksta iespējas.

Aplūkojot sistēmas drošības aspektus, kā liels pluss jānorāda fakti, ka e-adreses kontā (portālā Latvija.lv) nosūtītos un saņemtos dokumentus uzglabā piecus gadus, kas ļauj viegli un pārskatāmi jebkurā laikā piekļūt nepieciešamajam.

KĀDI IR IEGUVUMI?

E-adreses būtiskākie ieguvumi ir ātrums, pieejamība un iespēja nodrošināt visa veida saziņu ar valsti elektroniski vienuviet. Izveidojot e-adresi, lietotājs tajā no valsts un pašvaldību iestādēm saņem visas ziņas, ko agrāk nosūtīja pa pastu uz norādīto deklarēto adresi.

E-adreses ieviešana un izmantošana ikdienā nodrošina ne tikai ērtu piekļuvi

dokumentiem, bet arī ļauj atteikties no papīra formāta dokumentu izmantošanas un vēstuļu sūtīšanas, tādējādi iespējams taupīt ne tikai materiālos, bet arī laika un finanšu resursus. Tāpat elektroniski nosūtītie dokumenti e-adresē nevar nozust vai nesasniegta adresātu, kā tas dažkārt notiek ar vēstulēm, ko sūta papīra formātā.

Papildus jānorāda, ka e-adreses izmantošana ir ērta, jo saziņa ar visām valsts un pašvaldību iestādēm notiek vienotā sistēmā. Ja persona pievienojušies e-adreses sistēmai un reģistrējusi savu e-pasta adresi, valsts un pašvaldību iestādēm ir pienākums turpmāk visus dokumentus sūtīt tikai uz e-adresi.

KAS VĒL UZLABOJAMS?

E-adreses izmantošana nemaina dokumenta noformēšanas prasības. Ja konkrētajā gadījumā nepieciešams dokuments ar parakstu, tad, arī izmantojot e-adresi, dokuments jāparaksta elektroniski. Lai gan e-adreses sistēma veidotā tā, lai piekļuve un darbošanās tajā būtu ērta un pieejama ikvienam, tomēr kā trūkums, mūsuprāt, jānorāda tas, ka vismaz pagaidām nav izstrādāta opcija e-adresei piekļūt, izmantojot internetbanku.

E-adresei iespējams piekļūt Latvija.lv sistēmā, kam šobrīd ikviens var pieslēgties, izmantojot ne tikai e-parakstu, bet arī internetbankas (“Smart ID”) opciju. Jau šobrīd, pieslēdzoties portālam Latvija.lv ar internetbankas piekļuvi, ikvienam iespējams valsts un pašvaldību iestādēm nosūtīt dažādus iesniegumus, pārskatus un dokumentus. Tā kā e-adreses sistēmā nosūtītie un saņemtie dokumenti tāpat glabājas portāla Latvija.lv sistēmā, tad, nodrošinot iespēju arī e-adreses sistēmai pieslēgties ne tikai ar e-parakstu, bet arī internetbanku, manuprāt, veicinātu lielāku interesi par tās izmantošanu ikdienas saziņā ar valsts un pašvaldību iestādēm.

KURŠ VAR PIETEIKTIES?

E-adresei var pieteikties jebkurš Latvijas iedzīvotājs, kas sasniedzis 14 gadu vecumu. E-adresi iespējams izveidot un lietot bez maksas, un jebkurš var brīvprātīgi izvēlēties, kad un vai to reģistrēt. Jebkurā brīdī pēc e-adreses izveides no tās var arī atteikties. Šādā gadījumā saziņai valsts un pašvaldību iestādes atkal izmanto iedzīvotāja deklarēto dzīvesvietas adresi.